СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

Международна научна конференция

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКИТЕ НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ XXI ВЕК

Свищов, 22 ноември 2024 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 80 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2024

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

Международна научна конференция

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКИТЕ НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ XXI ВЕК

Свищов, 22 ноември 2024 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 80 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2024

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Марин Маринов – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Проф. д-р Атанас Атанасов – Зам. ректор „Научноизследователска дейност и развитие на кадрите“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Любка Илиева
Гл. ас. д-р Зоя Иванова

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Анета Денева
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Галина Чиприянова
Full Professor Carlos Coelho, PhD
Full Professor Jan Polowczyk, PhD
Full Professor Тадија Ђукић, PhD
Assoc. Prof. Tatiana Manasterska, PhD

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ

Доц. д-р Любка Илиева
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2522-2 - Печатно
ISBN 978-954-23-2523-9 - Онлайн

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

ОБЕКТ, ЦЕЛ И РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА СЪВРЕМЕННОТО НАЦИОНАЛНО СТОПАНСТВО
Проф. д.ик.н Росица Чобанова 7

КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА НА ЕНЕРГИЙНАТА СИГУРНОСТ
Проф. д-р Андрей Захариев, докт. Илиан Илчев 15

PARALLEL ANALYSIS OF THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE LARGE LISTED COMPANIES FROM THE TOURISM SECTOR
Prof. Stefan Simeonov, PhD, PhD student Alexey Gudev 22

МОДЕЛЪТ ЗА АНАЛИЗ „ДЮ ПОНТ“ КАТО ВЪЗМОЖНОСТ ЗА ОЦЕНКА НА ДЕЙНОСТТА НА ЖИВОТОЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Венцислав Василев 32

ЗА ЛИПСВАЩАТА ВРЪЗКА МЕЖДУ ДАНЪЧНАТА АВТОНОМНОСТ НА ОБЩИНИТЕ И МЕСТНАТА СТОПАНСКА АКТИВНОСТ
Доц. д-р Людмил Найденов 41

ВЛИЯНИЕ НА НАРАСТВАЩАТА ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ЖИВОТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ГРАЖДАНИ ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ГРИЖИ
Доц. д-р Николай Нинов 49

ПАЗАРНИ ОСОБЕНОСТИ НА ПРОМЯНАТА НА УЧАСТИЕТО НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА ВЪВ ФОНДОВЕТЕ ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНО ДОБРОВОЛНО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Пламен Йорданов, гл. ас. д-р Маргарита Николова 58

ПРОБЛЕМИ В РАЗВИТИЕТО НА ЗАСТРАХОВАНЕТО „КАСКО НА МПС“ НА БЪЛГАРСКИЯ ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР
Доц. д-р Румен Ерусалимов 66

РОЛЯТА НА ВИСШЕТО ИКОНОМИЧЕСКО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ФОРМИРАНЕТО И ПОВИШАВАНЕТО НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНАТА ГРАМОТНОСТ
Гл. ас. д-р Анелия Панева 73

АНАЛИТИЧЕН ПРЕГЛЕД НА ТОП 10 НА HEALTHTECH СТАРТЪПИТЕ В БЪЛГАРИЯ (СПОРЕД КЛАСАЦИИТЕ НА TRACXN)
Гл. ас. д-р Валентина Нинова 80

РАЗВИТИЕ И СЪСТОЯНИЕ НА ОСИГУРЯВАНЕТО В УНИВЕРСАЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Йордан Йорданов 91

ПАЗАРЪТ НА ТРУДА И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД УМЕНИЯТА НА РАБОТНАТА СИЛА
Гл. ас. д-р Таня Илиева 100

СТРЕС ТЕСТ НА ПУБЛИЧНИ ПРЕДПРИЯТИЯ ЧРЕЗ ALTMAN'S Z-SCORE МОДЕЛ
Ас. д-р Силвия Заркова 105

АНАЛИЗ НА СТРУКТУРАТА НА СОБСТВЕНИЯ КАПИТАЛ НА БАНКОВИЯ СЕКТОР В КОНТЕКСТА НА РЕГУЛАТОРНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ БАЗЕЛ III
Д-р Беатрис Любенова 111

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПАРАМЕТРИ НА ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР - СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ
Докт. Васил Василев 123

ШОКОВИ ВЪЗДЕЙСТВИЯ НА ПАНДЕМИЯТА ВЪРХУ ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА В БЪЛГАРИЯ И ЕС – ЕМПИРИЧНИ СВИДЕТЕЛСТВА
Докт. Горян Милев 131

ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ И ЕВОЛЮЦИЯ НА ДАНЪЧНАТА ОСНОВА В АГРАРНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ – ЕМПИРИЧНИ СВИДЕТЕЛСТВА
Докт. Ивайло Здравков 141

СЪСТОЯНИЕ НА ГЛОБАЛНИЯ ПАЗАР НА НЕДВИЖИМИ ИМОТИ - ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Докт. Пламен Илиев 150

ИКОНОМИЧЕСКИ ОСНОВАНИЯ ЗА ДЪРЖАВНАТА НАМЕСА: МОДЕЛИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ И COVID-19
Докт. Станислав Младенов 159

РЕГИОНАЛНА КОНВЕРГЕНЦИЯ И ДИВЕРГЕНЦИЯ НА ЦЕНОВИТЕ РАВНИЩА НА НЕДВИЖИМИТЕ ИМОТИ В БЪЛГАРИЯ: ДИНАМИКА И ТЕНДЕНЦИИ
Докт. Цондю Цондев 169

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА СПЕЦИФИЧНИТЕ ПРИХОДИ В ПЕНСИОННООСИГУРИТЕЛНИТЕ ДРУЖЕСТВА
Проф. д-р Атанас Атанасов 183

NEAR-EXACT DISTRIBUTIONS AND FINITE FORM REPRESENTATIONS: PROBLEMS THEY CAN SOLVE
Full Professor, Ph.D. & Hab., Carlos A. Coelho 190

НОРМАТИВНАТА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ ОТНОСНО ОПОВЕСТЯВАНЕТО НА НЕФИНАНСОВА ИНФОРМАЦИЯ КАТО ПРЕДПОСТАВКА ЗА НАДЕЖДНА ОЦЕНКА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БАНКИТЕ
Доц. д-р Венцислав Вечев 198

SUSTAINABILITY REPORTING CHALLENGES IN THE CONTEXT OF CHANGES IN ACCOUNTING LEGISLATION
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD,
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD 204

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ ПРИ ОБУЧЕНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО В СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова 211

ПРОБЛЕМИ ПРИ ОТЧИТАНЕ НА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ ПО ДОГОВОРИ ЗА СТРОИТЕЛСТВО
Доц. д-р Диана Крумова 218

COMPARATIVE ANALYSIS OF FINANCIAL INCLUSION IN ROMANIA, BULGARIA, AND THE REPUBLIC OF MOLDOVA THROUGH THE FINANCIAL INCLUSION INDEX OF TRADITIONAL AND FINTECH SERVICES
Assoc. Prof. Eduard Hîrbu, PhD, Hîrbu Ana 226

ИКОНОМИЧЕСКИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Красимира Славева..... 235

СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА СЕЗОННИТЕ КОЛЕБАНИЯ В ПОСЕЩЕНИЯТА НА БЪЛГАРСКИ ГРАЖДАНИ В ЧУЖБИНА
Доц. д-р Пламен Петков, докт. Пламена Колева 247

ДОКЛАДВАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА НА БИЗНЕСА – СЪДЪРЖАНИЕ И АКТУАЛНИ НАСОКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Доц. д-р Радосвета Кръстева-Христова 257

ПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ПРИЕМА НА СТУДЕНТИ ПО АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ И ИКОНОМИКА ЗА УЧЕБНАТА 2023 – 2024 ГОДИНА В Р БЪЛГАРИЯ
доц. д-р Росица Колева 266

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ОДИТОРСКИТЕ УСЛУГИ В УСЛОВИЯТА НА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ
Доц. д-р Силвия Костова 272

ОБЕЗЦЕНКА НА ВЗЕМАНИЯТА ОТ ПРОДАЖБИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА
Доц. д-р Слави Генов 280

ВЛИЯНИЕ НА ДАНЪЧНИТЕ НЕСЪОТВЕТСТВИЯ ВЪРХУ ФИСКАЛНАТА СТАБИЛНОСТ
Гл. ас. д-р Жельо Желев 288

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПОСЛЕДИЦИ ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА МЕЖДУНАРОДНИЯ СТАНДАРТ ЗА ФИНАНСОВО ОТЧИТАНЕ 9 В МУЛТИНАЦИОНАЛНИТЕ КОРПОРАЦИИ: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ
Гл. ас. д-р Кирил Димитров 296

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ОБРАЗОВАНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО В КОНТЕКСТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Ралица Данчева 302

НЕЗАВИСИМОСТТА НА ОДИТНИТЕ КОМИТЕТИ И ВЪТРЕШНИЯ ОДИТ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ
Докт. Румен Гъбов 308

АНАЛИЗ НА КЛЮЧОВИ АСПЕКТИ ОТ ОРГАНИЗАЦИОННАТА СТРУКТУРА НА НАЦИОНАЛНИЯ СТАТИСТИЧЕСКИ ИНСТИТУТ
Докт. Цветозария Гатева 316

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ, ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

DIGITAL THREAT ANALYSIS
Professor Serghei Ohrimenco DSc, Associate Professor Lucia Gujuman, PhD, Valeriu Cernei 329

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА ПОДБОРА НА ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ В БЪЛГАРСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Проф. д-р Галина Захариева, докт. Маргарита Николова 336

GENERATION Z IN POLAND AND BULGARIA: CORE VALUES AND LIFE PRIORITIES
Prof. UEP. dr hab. Dariusz Nowak, Assist. Prof. Aleksandar Lichev, PhD, Szymon Nowak..... 344

СЪВРЕМЕННОТО УПРАВЛЕНИЕ НА МАРКЕТИНГОВИЯ ПЕРСОНАЛ – СПЕЦИФИКА И ПРОБЛЕМНИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Ваня Григорова 352

ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ И РАБОТА В МРЕЖИ
Доц. д-р Евелина Парашкевова, Доц. д-р Маргарита Шопова..... 360

POSITIVE ASPECTS AND CHALLENGES OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE APPLICATIONS
Assoc. Prof. Natalia Marinova, PhD..... 368

УСТОЙЧИВО ВНЕДРЯВАНЕ НА ОБУЧЕНИЕ ПО ПРОЕКТ №: 2022-1-BG01-KA220-VET-000089399 „ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТ НА МСП В СЕКТОРА ХОРЕКА ЗА ЕФЕКТИВНО УСВОЯВАНЕ НА ЗНАНИЯ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ (HORECA 5.0)“
Доц. д-р Христо Сирашки..... 375

ИНТЕРЕСИ И МОТИВАЦИОННИ НАГЛАСИ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА МЕНИДЖЪРА
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева..... 382

РОЛЯТА НА СОЦИАЛНИТЕ МЕДИИ В СЪВРЕМЕННАТА ИКОНОМИКА: ПЕРСПЕКТИВИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА БИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова 388

ОСОБЕНОСТИ НА МЕЖДУЛИЧНОСТНИТЕ КОНФЛИКТИ В ОРГАНИЗАЦИИТЕ И ТЯХНОТО РАЗРЕШАВАНЕ
Гл. ас. д-р Милен Динков..... 396

СЪЩНОСТ И ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ОТВОРЕНИТЕ ИНОВАЦИИ
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов..... 404

ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ПЪТЯ НА КЛИЕНТА
Ас. д-р Стелиана Василева 412

PROTECTION OF DOCUMENT-CENTRIC SYSTEMS FROM DIGITAL THREATS
Assistant Ghenadie Belinschi 420

ИМПЛЕМЕНТИРАНЕ НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ В ГЪВКАВА МЕТОДОЛОГИЯ (SCRUM) НА УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Д-р Андрей Йорданов 426

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

УСТРОЙСТВО НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ТЕРИТОРИИ – ОСОБЕНОСТИ, РЕГЛАМЕНТИ, ПРОБЛЕМИ
Проф. д-р Гена Велковска 437

КОНЦЕПТУАЛЕН МОДЕЛ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ ТЕРИТОРИИ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Марина Николова..... 446

AN ANALYSIS OF THE CURRENT STATE AND DEVELOPMENT CHALLENGES OF RETAIL AND WHOLESALE BUSINESSES IN UKRAINE
Prof., Doctor of Economics, Olena Khadzhynova, Assoc. Prof., Candidate of Economic Sciences, Larysa Kapranova, Ph. D., Roman Sharanov 456

НЯКОИ ПРАВНИ И ПРАКТИЧЕСКИ АСПЕКТИ ПРИ МЕНИДЖМЪНТА НА СТОПАНСКИТЕ ДВОРОВЕ
Доц. д-р Валери Велковски..... 462

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ АГРАРЕН СЕКТОР
Доц. д-р Виолета Блажева **473**

ЕКО-ЕФЕКТИВНИ СТРАТЕГИИ
Доц. д-р Елена Йорданова **478**

INNOVATION AND INDUSTRY 5.0 – SOME CONNECTIONS AND OPPORTUNITIES
Assoc. Prof., Iskra Panteleeva, PhD **483**

OPPORTUNITIES FOR INDUSTRIAL BUSINESS DEVELOPMENT THROUGH TECHNOLOGICAL INNOVATIONS
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD, PhD Student Kalin Borisov **491**

ПРОМОТИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ДЕСТИНАЦИЯ ЧРЕЗ ДИГИТАЛНИ ИНОВАЦИИ
Доц. д-р Любка Илиева **499**

ЛОГИСТИЧНОТО ПОВЕДЕНИЕ НА ФИРМАТА, ОРГАНИЗА-ЦИОННАТА ИДЕНТИФИКАЦИЯ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСКАТА АКТИВНОСТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИВОВАРНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Доц. д-р Сергей Найденов **506**

ПРОУЧВАНЕ НА РЕЛАЦИЯТА МЕЖДУ ДИГИТАЛНИТЕ УМЕНИЯ ЗА ПАЗАРУВАНЕ И РАЗПОЛАГАЕМИТЕ ДОХОДИ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Симеонка Петрова **516**

ИКОНОМИЧЕСКАТА СОЦИОЛОГИЯ В КОНТЕКСТА НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ 21 ВЕК
Гл. ас. д-р Ваня Ганева **522**

TRANSFORMATION OF CONSUMER ONLINE PURCHASING BEHAVIOUR IN THE EUROPEAN UNION
Head Assist. Prof. Zoya Ivanova, PhD **529**

METHODS FOR GENERATING INNOVATIONS IN BULGARIAN ENTERPRISES
Head Assist. Prof. Ivaylo Kostov, Ph.D. **537**

РОЛЯ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИЯ ТУРИЗЪМ
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 545

БАРИЕРИ ПРЕД ОТВОРЕНИТЕ ИНОВАЦИИ В МАЛКИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докт. Виктор Маринов 551

HUMAN RESOURCES IN THE AGE OF DIGITALIZATION
PhD Student Denitsa Gharkova-Zaharieva 557

НЯКОИ ПРАВНИ И ПРАКТИЧЕСКИ АСПЕКТИ ПРИ МЕНИДЖМЪНТА НА СТОПАНСКИТЕ ДВОРОВЕ

Доц. д-р ВАЛЕРИ ВЕЛКОВСКИ[1]

Резюме

Стопанският двор се характеризира като част от територията на селскостопанска организация, където са съсредоточени производствени, административни и културно битови сгради, складове, навеси и други помещения.

Понятието се отнася за стопанските дворове на селскостопанските организации, създадени след Деветосептемврийския преврат (1944г.) въз основа на публикувания през 1945 г. Наредба-закон за трудовите кооперативни земеделски стопанства, както се отнася и за държавните земеделски стопанства или други, образувани въз основа на тях селскостопански организации, до прекратяването на тези организации през 1992г. съгласно § 12 от Преходните и Заключителни разпоредби на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи.

Възстановяването на правата на собствениците върху земите във и извън границите на урбанизираните територии (населени места), включени в стопански дворове на Трудови Кооперативни Земеделски Стопанства, държавните земеделски стопанства или други, образувани въз основа на тях селскостопански организации, които не са застроени или не представляват прилежащи площи към сгради, съгласно чл. 10, ал. 12 от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи се извършва по реда на чл. 14, ал. 1, т. 1 от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (bg.wikipedia.org).

Ключови думи: стопански двор, селскостопанска организация, възстановяването на правата на собствениците, държавна собственост, закони, мениджмънт

JEL: K29, Q19

DOI: https://doi.org/10.58861/tae.pcesetfc.2024.56

SOME LEGAL AND PRACTICAL ASPECTS AT MANAGEMENT OF ON THE FARM YARDS

Associate Professor Dr. VALERIE VELKOVSKI[2]

Summary

The farmyard is characterized as part of the territory of an agricultural organization, where production, administrative and cultural buildings, warehouses, sheds and other premises are concentrated.

The concept refers to the farmyards of agricultural organizations established after the September 9th Coup (1944) on the basis of the Ordinance-Law on Labor Cooperative

[1] jurist57@abv.bg, Висше училище по сигурност и икономика - Пловдив

[2] jurist57@abv.bg, Higher School of Security and Economics - Plovdiv

Agricultural Farms published in 1945, as well as to state agricultural farms or other agricultural organizations formed on their basis, until the termination of these organizations in 1992. according to § 12 of the Transitional and Final Provisions of the Law on the Ownership and Use of Agricultural Land.

The restoration of the rights of the owners of the lands within and outside the borders of the urbanized territories (settlements), included in the farmyards of Labor Cooperative Agricultural Farms, state agricultural farms or other agricultural organizations formed on their basis, which are not built-up or do not represent adjacent areas to buildings, according to Art. 10, para. 12 of the Law on the Ownership and Use of Agricultural Lands is carried out in accordance with the procedure of Art. 14, para. 1, item 1 of the Law on the Ownership and Use of Agricultural Lands (bg.wikipedia.org).

Keywords: farmyard, agricultural organization, restoration of the rights of the owners, state property, laws, management

JEL: K29, Q19

DOI: https://doi.org/10.58861/tae.pcesetfc.2024.56

Въведение

Правилното организиране на стопанския двор е предназначено да спомага за нормално протичане и оперативно ръководство на производствения процес, за съкращаване до минимум на разходите по транспорта, намаляване на административно-управленския апарат и създаване на добри културно-битови условия на работниците, служителите и семействата им. Това има за цел увеличаване на производството и повишаване на икономическата му ефективност. Броят и характерът на стопанските дворове се определя от конкретните производствени условия. Голямо значение имат размерите и схемата на организация на територията, специализацията, управлението и други.

В Аграрно-промишлените комплекси и други селскостопански организации и предприятия обикновено има един голям стопански двор в централното селище и няколко в техните поделения. В главния стопански двор се оформят няколко сектора: производствен (постройки за животни, за машини, за спомагателни предприятия, складове и други), общостопански (административна сграда, лаборатория и други) и жилищно-битов (бани, клуб, детски ясли и други).

Организират се и допълнителни стопански дворове с по-малки размери, които обикновено имат само производствен сектор.

В пакета законодателни реформи след 90-те години на миналия век, бяха заложени и такива, които се отнасят до стопанските дворове и трансформацията на тяхната собственост във връзка с променените обществено – икономически условия в Република България.

Така например, в нормата на чл.10, ал.12 от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи се посочва, че се възстановяват правата на собствениците върху земите във извън границите на урбанизираните тери-

тории (населени места), включени в стопански дворове на трудовокооперативни земеделски стопанства, държавни земеделски стопанства и други, образувани въз основа на тях селскостопански организации, които не са застроени или не представляват прилежащи площи към сгради (www.lex.bg).

Предмет на разглеждане в доклада е правната технология на трансформиране на стопанските дворове от собственост на селскостопански и други организации по смисъла на параграф 12 „а“ от преходните и заключителни разпоредби на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, в собственост на граждани или на държавата, като условие за провеждането на нов, ефективен мениджмънт на тези структури.

Според текста на параграф 12 от преходните и заключителни разпоредби на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, се прекратяват съществуващите до този момент трудовокооперативни земеделски стопанства, земеделски кооперации, съществуващи организации и фирми, осъществяващи селскостопанска дейност и други, а според квалификацията в параграф 12 „а“ от преходните и заключителни разпоредби на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, земеделските земи в бившите стопански дворове на организациите по цитирания параграф 12, намиращи се извън урбанизираните територии, останали след възстановяване правата на собствениците, са държавна собственост, като принципал на тези земи е Министъра на земеделието и храните.

Обект на разглеждане в доклада са стопанските дворове като специфични структури, от гледна точка на дуализма в тяхното съществуване след упоменатото възстановяване – като земеделска земя и като терен върху който е построен и съществува все още сграден фонд.

Целта на изследването е да се направи анализ и в тази връзка паралел между ефективността на правната технология и практическите проблеми в тази област от гледна точка на създаването на реципрочни мениджърски инструменти и тяхното прилагане в земеделската практика.

Материали и методи

За целите на изследването са използвани:

- Литературни източници на български автори;
- Нормативни източници (акценти от действащата нормативна уредба);
- Аналитичен инструментариум (нормативен и аналитичен методологичен апарат) и анкетно проучване;
- В тази връзка и за целите на изследването е приложен нормативен анализ, съчетан с анализ на обобщените резултати от авторското анкетно проучване.

Резултати и обсъждане

При сегашния статус на стопанските дворове, се обособяват две направления в окончателното трансформиране на собствеността върху тях

и потенциалното им функциониране, използване и стопанисване в новите пазарни условия:

а/ придобиване собствеността върху сградния фонд;

б/ придобиване собствеността върху земеделската земя.

Закона за собствеността и ползването на земеделските земи предоставя и някои преференции на лицата, които са придобили собствеността върху сгради и съоръжения от имуществото на организациите по параграф 12, който вече бе упоменат. Тези лица, според регламента на чл.27, ал.6 от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, могат да придобият застроените и прилежащите площи без провеждане на търг. Застроените и прилежащи площи, включително когато са разположени извън границите на урбанизираната територия (населено място или селищно образувание), се оценяват по реда на чл.90 от Правилника за прилагане на Закона за държавната собственост (www.lex.bg). Според регламента на посочения чл.90, при продажба на земя - частна държавна собственост, на лица, притежаващи собственост върху законно построена сграда, изградена върху нея, цената се определя по пазарен механизъм от независим оценител, но не може да бъде по-ниска от данъчната оценка на имота.

Земите, които са негодни за земеделско ползване и не подлежат на възстановяване, но не са заети със сгради и съоръжения, могат да бъдат предмет на търг, под егидата на Министъра на земеделието и храните. В първия търг, преференциално според регламента на чл.27, ал.8 от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, участват само собственици на имоти, съседни на имота – предмет на търга, като в следващите търгове могат да участват всички заинтересовани лица.

Според нормата на чл.45, ал.3 от Правилника за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (www.lex.bg), за териториите застроени със сгради и съоръжения от имуществото на организациите по посочения параграф 12, и разположени извън границите на урбанизираните територии, се изработват планове на новообразуваните имоти, с които се определят застроените и прилежащите площи към сградите и съоръженията съгласно Наредба №7 от 22.12.2003г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони (www.lex.bg).

За устройството на тези територии, според регламента на чл.27, ал.8 от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, се възлагат, изработват и одобряват подробни устройствени планове по реда на Закона за устройство на територията (www.lex.bg) след придобиване на собствеността върху сградите, съоръженията и прилежащите им площи.

Специфичен акцент от правната технология регламентирана в нормата на чл.45, ал.14 от Правилника за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, е възможността имот от парцеларен план или от план на новообразуваните имоти на бившите стопански дворове,

да се раздели по предложение на собственик на сграда или съоръжение, когато имотът е определен като прилежаща площ към повече от една сграда или съоръжение, които са съответно собственост на различни лица.

Застроените и прилежащите земи по чл.27, ал.6 от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, се продават на собственика без търг, както вече бе посочено, но според нормата на чл.45 „а“ от Правилника за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, като стойността на земите се внася по бюджета на Министерството на земеделието и храните.

Възможността лицата, които са придобили собствеността върху сгради или съоръжения от имуществото на организациите по посочения параграф 12, да придобият правото на собственост върху застроените и нормативноопределените прилежащи площи към сградите или съоръженията, е нормативно регламентирана в чл.56, „а“ от Правилника за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи. Тази процедура се осъществява от Областните дирекции „Земеделие“ по местонахождението на държавния имот, чрез заявление по образец до Министъра на земеделието и храните.

Друга правна възможност е отдаването под наем за пет стопански години на земеделските земи по посочения параграф 12 „а“ с изключение на земите с начин на трайно ползване пасища, мери и ливади – чл.105, ал.1 от Правилника за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи.

Разпореждането с тези земи, както вече посочихме, е в прерогативите на Министъра на земеделието и храните, като търговете за продажба на тези земи, според регламента на чл.105, ал.3 от Правилника за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, се провеждат за имоти, за които липсват реституционни претенции, не са предадени на общините и за които е изготвен парцеларен план в цифров вид или план на новообразуваните имоти на стопанския двор.

За целите на изследването са представени обобщени резултати от емпирично изследване на тема „Някои правни и практически аспекти при мениджмънта на стопанските дворове“.

Анкетирането обхваща 92 човека – земеделски производители от Югозападния район за планиране.

Използван е метода на пряко анкетиране „Лице в лице“.

В изложението по-долу са представени обобщените резултати от анкетирането в неговите две части:

- профил на респондента;
- и специализирани въпроси върху темата на анкетното проучване.

I-ви раздел: Профил на респондента

1. Общ брой анкетирани – 92 човека – 100%.

Фигура 1

2. Полова структура:
а/ мъже – 56 човека или 60,87%;
б/ жени – 36 човека или 39,13%

Фигура 2

3. Възрастова структура:
а/ до 25 години – 18 човека или 19,57%;
б/ от 26 до 35 години - 29 човека или 31,52%;
в/ от 36 до 45 години - 27 човека или 29,35%:
г/ от 46 до 55 години - 12 човека или 13,04%;
д/ 55+ години - 6 човека или 6,52%

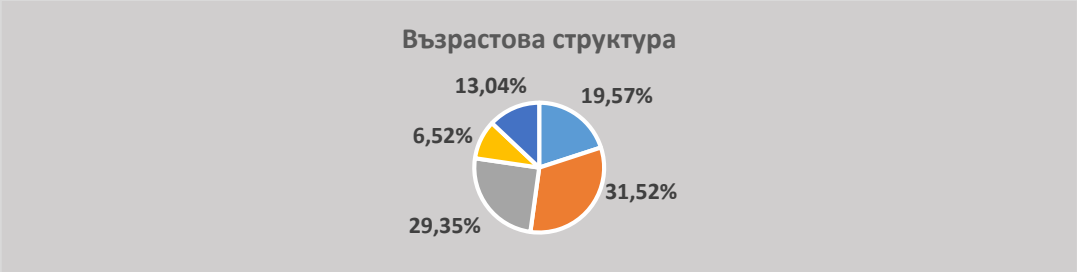

Фигура 3

4. Регистриран е като земеделски производител от:
а/ 5 години - 22 човека или 23,91%;
б/ 10 години - 34 човека или 36,96%;
в/ 15 години – 25 човека или 27,17%;
г/ над 15 години– 11 човека или 11,96%

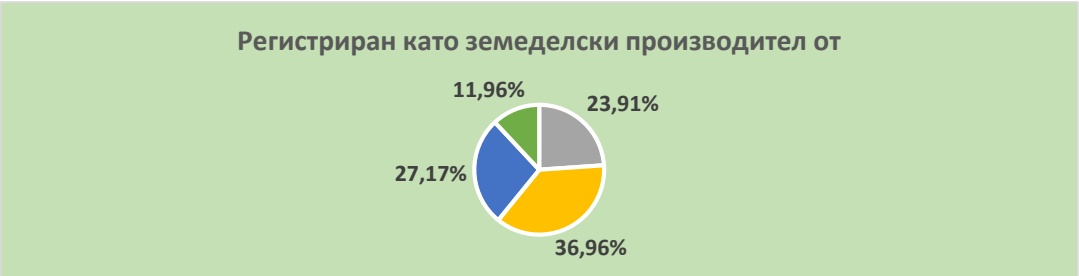

Фигура 4

II-ри раздел: Специализирани въпроси

1. Въпрос: 1. Притежавате ли земи в стопански дворове, незаети със сгради и съоръжения, негодни за земеделско ползване:
   а/ да – 62 човека или 67,39%;
   б/ не - 30 човека или 32,61%

Фигура 5

2. Въпрос: Ако Вашият отговор на предходния въпрос е „да“, Вие придобихте тези земи:
   а/ чрез търг – 48 човека или 77,42%;
   б/ чрез покупка от собственик – 14 човека или 22,58%

Фигура 6

3. Въпрос: Ако Вашият отговор на предходния въпрос е „да“, Вие искахте да придобиете стопански двор:
   а/ държавна собственост – 48 човека или 100,00%;
   б/ общинска собственост – 0 човека или 0%

Фигура 7

4. Въпрос: Придобивали ли сте стопански двор със съществуващи сгради/съоръжения:

а/ да – 54 човека или 87,10%;

б/ не – 8 човека или 12,90%

Фигура 8

5. Въпрос: Ако Вашият отговор на предходния въпрос е „да“, при наличие на новообразувани имоти, правихте ли предложение за разделяне на прилежащите площи:

а/ да – 38 човека или 70,37%;

б/ не – 16 човека или 29,63%

Фигура 9

6. Въпрос: Ако Вашият отговор на предходния въпрос е „да“, беше последван актът на разделяне с подготовката и одобряването на подробен устройствен план:

а/ да – 24 човека или 63,16%;

б/ не – 14 човека или 36,84%

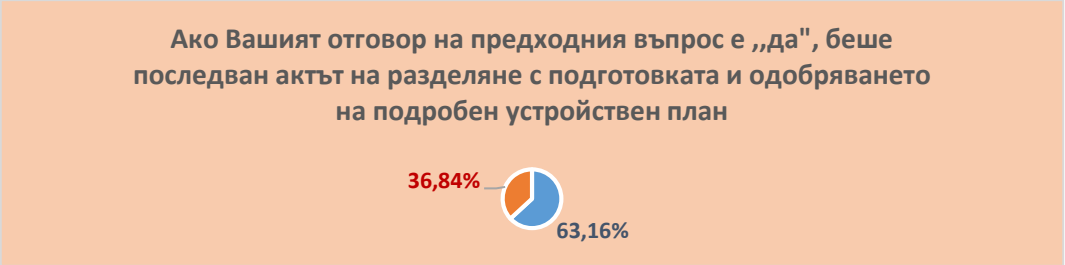

Фигура 10

7. Въпрос: Ако Вашият отговор на предходния въпрос е ,,не“, в случая причината е неизяснената собственост на стопанския двор:
   а/ да – 8 човека или 57,14%;
   б/ не – 6 човека или 42,86%

Фигура 11

8. Въпрос:Поради какви причини, според Вас, все още протича процесът на легализиране на стопанските дворове (възможен е повече от един отговор):
   а/ законодателни - 36 човека или 39,13% ;
   б/ организационни - 42 човека или 45,65%;
   в/ субективни - 31 човека или 33,70%

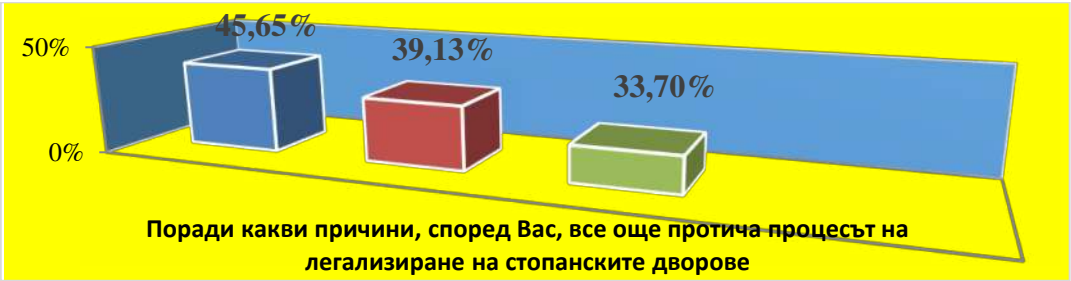

Фигура 12

Изводи

Показаните в изложението обобщени резултати от раздел втори на анкетното проучване, дават основание за оформяне на следните изводи:

1. По-голяма част от респондентите (67,39%) притежават земи в стопански дворове, незаети със сгради и съоръжения и негодни за земеделско ползване. Обяснението в случая е свързано, най-вероятно, с инвестиционно

намерение или локация на тази земя в границите на урбанизирана територия;

2. Значително по-голяма част от респондентите (87,10%) са придобили стопански двор със съществуващи сгради и съоръжения, който акт е свързан с намерения за продължаване на земеделския бизнес;

3. Във връзка с горното, има своето обяснение и факта, че по-голямата част от респондентите (70,37%) вече са правили предложение за разделяне на прилежащите площи, като този акт (63,16%) на респондентите е последван от подготовка и одобряване на подробен устройствен план;

4. Проблем за 36,84% от респондентите за забавен устройствен подробен план, е неизяснената изцяло собственост след придобиването на стопанския двор и прилежащите сгради и съоръжения (57,14%);

5. Посочените причини, свързани с продължаващото протичане на процеса на легализиране на стопанските дворове, от гледна точка на тяхната собственост са преимуществено организационни за респондентите (45,65%) и на второ място, законодателни (39,13%).

Заключение

Трансформацията на собствеността на стопанските дворове, е мениджърски инструмент, както за разширяване възможностите за усвояване и ползване на земеделски земи в диапазона на фамилния бизнес, така и за разширяване възможностите на земеделските стопанства в селските територии (Велковска, Г., 2022г., стр.43).

Освен това, чрез трансформиране на земеделската земя на стопанските дворове, в частна такава, ще се създадат условия да се увеличи капацитетът на земеделския фонд, с което ще се допринесе за по-висока степен на устойчивост на селските територии в Република България (Николова, М., 2024г., стр.9). -

Използвана литература

Велковска, Г., „Диапазони и параметри на фамилния бизнес в селските територии в контекста на националната концепция за пространствено развитие 2013г.-2025г.“, доклад пред научна конференция на тема: „Ролята на фамилния бизнес за устойчиво развитие“ – 15.04.2022г., организирана от Аграрен университет – Пловдив, публикуван в Научни трудове на АУ-Пловдив, том LXIV, кн.1, 2022г., Академично издателство на АУ-Пловдив, 2022г. ISSN 1312-6318 (Print) и ISSN 2367-5845 (Online), стр.43;

Николова, М., „Устойчиво развитие на селските територии теоритични аспекти, тенденции и предизвикателства“, Сборник с доклади, кръгла маса на тема: „Теория и практика за устойчиво управление и развитие на селските територии в България“, организирана от Стопанска академия „Д.А.Ценов“ – Свищов, финансиран от научноизследователски проект №КП-06-Н55/1 от 15.11.2021г., Академично издателство „Ценов“-Свищов 2024г. ISBN 978-954-23-2491-1, стр.9.;

Закон за държавната собственост, в сила от 01.06.1996г., отразена деноминацията от 05.07.1999г., Обн. ДВ. бр.44 от 21 Май 1996г., изм. ДВ. бр.104 от 6 Декември 1996г., изм. ДВ. бр.55 от 11 Юли 1997г., изм. ДВ. бр.102 от 8 Декември 2023г.;

Закон за собствеността и ползването на земеделските земи, Обн. ДВ. бр.17 от 1 Март 1991г., попр. ДВ. бр.20 от 12 Март 1991г., изм. ДВ. бр.74 от 10 Септември 1991г., изм. и доп. ДВ. бр.33 от 12 Април 2024г., изм. ДВ. бр.39 от 1 Май 2024г.;
Закон за устройство на територията, в сила от 31.03.2001г., Обн. ДВ. бр.1 от 2 Януари 2001г., изм. ДВ. бр.41 от 24 Април 2001г., изм. и доп. ДВ. бр.6 от 20 Януари 2023г., доп. ДВ. бр.86 от 13 Октомври 2023г.;
Наредба №7 от от 22.12.2003г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони, в сила от 13.01.2004г.,Издадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството Обн. ДВ. бр.3 от 13 Януари 2004г., изм. ДВ. бр.10 от 28 Януари 2005г., изм. и доп. ДВ. бр.84 от 21 Октомври 2022г.;
Правилник за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, приет с ПМС № 74 от 25.04.1991г.,Обн. ДВ. бр.34 от 30 Април 1991г., изм. и доп. ДВ. бр.60 от 26 Юли 1991г., изм. и доп. ДВ. бр.58 от 9 Юли 2024г.;
Правилник за прилагане на Закона за държавната собственост, приет с ПМС № 254 от 15.09.2006г., Обн. ДВ. бр.78 от 26 Септември 2006г., изм. ДВ. бр.26 от 27 Март 2007г., изм. и доп. ДВ. бр.55 от 15 Юли 2022г.;
www.lex.bg;
www.mzh.government.bg.

Контакти:
Доц.д-р Валери Йорданов Велковски
Висше училище по сигурност и икономика - Пловдив
Гр. София-1229 кв. „ Връбница 1 "бл.524, вх.А, ап.17
Телефон: 0885 25 98 98 e-mail: jurist57@abv.bg

4_Valeri_Velkovski.docx